

TALABALARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Abdullayeva Ozoda Safibullayevna
Namangan muhandislik-qurilish instituti, (PhD), professor,
E-mail: ozoda.safibullayevna121620@gmail.com
Muxammadjonov Alijon Olimjonovich
Namangan davlat universiteti, tayanch doktoranti
E-mail: alijon19920929@gmail.com , 9989(95)0107592

Annotasiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi hamda ta'lim jarayonini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilashda ularning imkoniyatlari tahlil qilinadi. Mavjud amaliyotni o'rganish, tizimlashtirish va umumlashtirish, shuningdek oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqish orqali talabalarda raqamli texnologiyalar asosida kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati yuzasidan takliflar berildi.

Kalit so'zlar: axborot tizimlari, raqamli texnologiyalar, kommunikativ ko'nikmalar, axborot va kommunikatsiyalar, texnologiya, oliy ta'lim tizimi, zamonaviy ta'lim, raqamli bilim.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Абдуллаева Озода Сафибуллаевна
Наманганский инженерно-строительный институт, (PhD), профессор
E-mail: ozoda.safibullayevna121620@gmail.com
Мухаммаджонов Алижон Олимжонович
Наманганский государственный университет, докторант
E-mail: alijon19920929@gmail.com , 9989(95)0107592

Аннотация: В данной статье рассмотрены и проанализированы вопросы использования цифровых технологий и проведен анализ их возможностей в определении приоритетных направлений развития образовательного процесса. Путем изучения, систематизации и обобщения

существующей практики и составления научно обоснованных выводов по внедрению цифровых технологий в высшие образовательные учреждения даются предложения о важности развития коммуникативных навыков у студентов на основе цифровых технологий.

Ключевые слова: информационные системы, цифровые технологии, коммуникативные навыки, информация и связь, технологии, система высшего образования, современное образование, цифровые знания.

DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS IN STUDENTS BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES

Abdullaeva Ozoda Safibullaevna
Namangan Engineering - Construction Institute, (PhD), Professor
E-mail: ozoda.safibullayevna121620@gmail.com
Mukhammadjonov Alijon Olimjonovich
Namangan state university, PhD student
E-mail: alijon19920929@gmail.com, 9989(95)0107592

Abstract: *This article examines and analyzes the issues of using digital technologies and analyzes their capabilities in determining priority directions for the development of the educational process. By studying, systematizing and generalizing existing practice and drawing up scientifically based conclusions on the introduction of digital technologies in higher educational institutions, proposals are made on the importance of developing communication skills in students based on digital technologies.*

Key words: *information systems, digital technologies, communication skills, information and communications, technology, higher education system, modern education, digital knowledge.*

KIRISH.

Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish tobora dolzarb bo'lib bormoqda, chunki ular ta'lim sifatini oshirish va uni hamma uchun qulayroq qilish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar ta'limda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda va bir qator afzalliklarga ega:

- ta'lim sifatini oshirish: raqamli texnologiyalar o'quvchilarga materialni yaxshiroq tushunish va qo'llashga yordam beradigan interfaol o'quv materiallarini yaratish imkonini beradi;
- ta'limning yanada qulayligi: raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarga istalgan joyda va istalgan vaqtda ta'lim olish imkonini beradi, bu esa uni hamma uchun qulayroq qiladi;
- xarajatlarni kamaytirish: raqamli texnologiyalar o'qitish xarajatlarini kamaytirishi mumkin, chunki ular o'qituvchi va talabalarning jismoniy ishtirokisiz onlayn kurslar va vebinarlarni o'tkazish imkonini beradi;
- ta'lim samaradorligini oshirish: raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarga o'z tezligida va o'z darajasida o'rganish imkonini beradi, bu esa ta'lim samaradorligini oshirishi mumkin;
- talabalar motivatsiyasini oshirish: Raqamli texnologiyalar o'quvchilarga materialni yaxshiroq tushunish va qo'llashda yordam beradi, bu esa ularning o'rganish motivatsiyasini oshiradi [1].

Umuman olganda, ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'plab afzalliklarga ega va zamonaviy raqamli davrimizda tobora dolzarb bo'lib bormoqda.

Raqamli texnologiyalarda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish bir necha sabablarga ko'ra dolzarbdir.

Birinchidan, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan aloqa yanada global va madaniyatlararo bo'ldi. Endilikda odamlar turli mamlakatlar va madaniyat vakillari bilan internet, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va boshqa aloqa vositalari orqali muloqot qilishlari mumkin. Shu sababli, turli mamlakatlar va madaniyatlarga mansub odamlar bilan samarali va adekvat muloqot qilish, ularning xususiyatlarini hisobga olgan holda, madaniy me'yor va qoidalarga rioya qilish muhimdir.

Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar aloqa uchun juda ko'p imkoniyatlarni taqdim etadi. Odamlar nafaqat matnli xabarlar, balki video qo'ng'iroqlar, audio va video xabarlar orqali ham muloqot qilishlari, samarali muloqot qilish uchun virtual haqiqat va boshqa vositalardan foydalanishlari mumkin. Shuning uchun

muloqotning turli shakllariga moslasha olish va ulardan oqilona va samarali foydalanish muhimdir.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar axborotni yaratish va tarqatish imkoniyatlarini beradi. Odamlar o'z fikrlarini, g'oyalarini nashr etishlari, bloglar, ijtimoiy tarmoqlar, videoxostinglar va boshqa platformalarda ishlashlari mumkin. Shuning uchun o'z fikr va g'oyalaringizni samarali etkazish, o'z ishingizni taqdim etish, boshqalarni ishontirish va ularga ta'sir o'tkazish muhimdir.

To'rtinchidan, raqamli texnologiyalar o'rganish va o'z-o'zini o'rganish imkoniyatini beradi. Hozirgi kunda odamlar internet orqali turli fan va ko'nikmalarni o'rganishlari, vebinar va onlayn kurslarda qatnashishlari, ekspert va mutaxassislar bilan muloqot qilishlari mumkin[2]. Shunday ekan, o'qituvchi va talabalar bilan samarali muloqot qilish, savol-javob berish, o'z fikr-mulohazalarini bildirish, fikr-mulohazalarni qabul qilish muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalar sharoitida kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish dolzarbdir, chunki ular talabalarga turli mamlakatlar va madaniyatlar vakillari bilan samarali muloqot qilish, turli xil aloqa vositalaridan foydalanish, axborot yaratish va tarqatish, shuningdek, o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirishga yordam beradi. - onlayn o'qish.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Raqamli texnologiyalar sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari o'rtasida kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni o'rganish metodikasi bo'yicha aloqa va raqamli texnologiyalarning mavjud nazariy tahlili o'tkazilgan bo'lib, unda quyidagilar aniqlangan:

- raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali muloqot ko'nikmalarini shakllantirish xususiyatlari;
- raqamli texnologiyalarning aloqa ko'nikmalariga ta'sirini aniqlashga, shuningdek, ushbu texnologiyalardan foydalanish sharoitida ularni shakllantirish xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan empirik tadqiqotlar o'tkazish lozimligi;

- raqamli texnologiyalar sharoitida kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishning asosiy qonuniyatlari hamda ananalarining nomutanosibligi;

Raqamli texnologiyalar kontekstida muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan bo'lib, ulardan raqamli texnologiyalardan foydalangan holda o'qitish va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish usullari va dasturlarini ishlab chiqishda foydalanish mumkin [7].

Bundan tashqari, ushbu masala bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar kontekstida kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni o'rganishda tizimli yondashuvdan foydalanish mumkin, bu bizga aloqa jarayonlarini barcha murakkabligi va aloqalari bilan ko'rib chiqish imkonini beradi[9].

TAXLIL VA NATIJALAR

2023-yilning 20-dekabr kuni O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Raqamli texnologiyalar vazirligiga tashrif buyurib, davlat rahbari "Har bir soha raqamli texnologiyalar bilan hamqadam bo'lmasa, mamlakat rivojlanmaydi", deb ta'kidlagan edi. Prezidentimiz mamlakatimizda raqamli texnologiyalarni rivojlantirishning eng muhim ustuvor yo'nalishlari to'g'risida, shuningdek, yoshlarimizni chuqur bilimga ega bo'lish, raqobatbardosh iqtisodiyotni yaratish borasidagi ishlarni jadallashtirish, ilm-fan, ta'lim va raqamli iqtisodiyot darajasini yuksaltirishni davom ettirishni ta'kidladi.

Yangi raqamli texnologiyalar axborot jamiyatining asosi sifatida qabul qilinadi. Axborot jamiyati - bu jamiyat a'zolarining aksariyati axborotni ishlab chiqarish, saqlash va qayta ishlash bilan shug'ullanadigan jamiyat deb ta'riflanadi[5].

Ayni paytda ko'plab oliy o'quv yurtlarida o'quv va ta'lim jarayonida yangi texnologiyalardan foydalanish bo'yicha aniq raqamli strategiyalar ishlab chiqilmoqda[6]. O'quv jarayonini raqamli tashkil etish va o'quvchilar o'rtasida muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik tadqiqotlarning asosiy mavzulari sifatida belgilangan.

Raqamli texnologiyalar asosida talabalarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish bir qator afzalliklarga ega:

- raqamli texnologiyalardan foydalanish talabalarga masofadan turib boshqa odamlar bilan muloqot qilish va muloqot qilish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, talabalar shaxsan uchrasha olmasalar, masofaviy ta'lim sharoitida to'g'ri keladi;

- raqamli texnologiyalardan foydalangan holda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llaridan biri onlayn munozaralar va forumlar o'tkazishdir. Talabalar dolzarb mavzularni muhokama qilishlari, o'z fikrlari va dalillarini baham ko'rishlari va boshqa ishtirokchilarni qanday ishontirish va dialog o'tkazishni o'rganishlari mumkin;

- raqamli texnologiyalar talabalarga notiqlik va taqdimot ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ular o'z taqdimotlarini yaratishi va baham ko'rishlari, video ma'ruza yoki chiqishlarini yozib olishlari va boshqa talabalar yoki o'qituvchilardan fikr-mulohazalarini olishlari mumkin;

- onlayn hamkorlik raqamli texnologiyalar yordamida muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishning yana bir usuli hisoblanadi. Talabalar bulut xizmatlari, elektron jadvallar yoki hujjatlar kabi turli hamkorlik vositalaridan foydalangan holda loyihalar ustida birgalikda ishlashlari mumkin. Bu ularga jamoa bo'lib ishlash, fikr almashish va muammolarni birgalikda hal qilishni o'rganishga yordam beradi;

- raqamli texnologiyalardan foydalanish, shuningdek, o'quvchilarga elektron pochta, messenjerlar yoki ijtimoiy tarmoqlar orqali samarali yozish va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ular qisqa va aniq yozishni, o'z fikrlari va g'oyalarini ifoda etishni, muloqotda xushmuomala va hurmatli bo'lishni o'rganishlari mumkin.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar orqali talabalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish ularga turli formatlarda va turli odamlar bilan muloqot qilishni o'rganish va mashq qilish imkoniyatini beradi. Bu ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida yanada ishonchli va muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi.

XULOSALAR

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, bugungi o'quvchilar bundan o'n yil oldinginikidan tubdan farq qiladi, ta'lim muassasalari zamonaviy texnologiyalar, smart doskalar, zamonaviy dasturlar va boshqa turdagi zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ta'minlangan. Dunyoning boshqa joylarida bo'lgani kabi O'zbekistonda ham raqamli avlod rivojlanmoqda. Ularning mavjudligi va raqamli muhit bilan doimiy o'zaro ta'siri natijasida bugungi o'quvchilarning fikrlash va qayta ishlash jarayonlari o'tmishdagidan farq qiladi.

Bugungi raqamli avlod ota-onalarimiz o'rgangan yo'lni o'rgana olmaydi va o'rganmasligi ham kerak. Shunday ekan, bugungi kun talabalaridan mehnat bozorida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni egallash va rivojlantirish talab etiladi. Innovatsion ta'lim texnologiyalari va didaktik modellardan keng va samarali foydalanish orqali ta'lim tizimini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga moslashtirish zarur.

Shu bilan birga, o'quv jarayonida o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarni, shuningdek, IT kompetensiyasi asosida ijodiy qobiliyatlari va ijodiy fikrlashni rivojlantirish imkonini beradigan tadqiqot usulidan faol foydalanish zarur.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalar asosida talabalarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish uchun quyidagi tavsiyalardan foydalanish mumkin: talabalarga bir-biri bilan muloqot qilish, o'quv materiallarini muhokama qilish va o'qituvchiga savollar berish imkonini beruvchi onlayn forumlar va chatlar yaratish; talabalarga real vaqt rejimida o'qituvchi va boshqa talabalar bilan muloqot qilish imkonini beradigan onlayn konferentsiyalar va vebinarlar o'tkazish; talabalarga jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradigan jamoaviy loyihalarni yaratish; Google Forms yoki SurveyMonkey kabi raqamli qayta aloqa vositalaridan foydalanish, bu talabalarga o'qituvchiga fikr bildirish va ularning taraqqiyotini baholash imkonini beradi; talabalarda jamoada ishlash va muammolarni hal qilish kabi muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berish uchun onlayn o'yinlardan foydalanish; Ma'lumotlar va multimedia materiallarini yaratish va tahrirlashda raqamli vositalardan foydalanish talabalarga ma'lumotni

qanday qilib samarali etkazishni o'rganishga yordam beradi va ularning xabarlarini yanada qiziqarli va esda qolarli qiladi.

Umuman olganda, talabalarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish ularning o'quv natijalariga va kelajakdagi kasbiy faoliyatiga ijobiy ta'sir qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абдуллаева, О.С. (2022). Проектирование и информационно - управленческой системы деятельностью кафедры. ББК 22.18 С 56, 266.
2. O.S.Abdullayeva, & A.O.Muhammadjonov, (2023, September). Modeling the development of department activities in higher education institutions: enhancing the management system with quantum communication and cryptography in 2023 international conference on sustainable emerging innovations in engineering and technology (ICSEIET) (pp. 588-591). IEEE.
3. O.S.Abdullayeva, M.D.Ismanova Improving the efficiency of the process of preparation for teaching activities of the university students //Теория и практика современной науки. – 2016. – №. 5. – С. 3-5.
4. O.S.Abdullaeva The course of study—Pedagogical Competence of the Engineer-Teacher //Monograph. Publisher: LAP Lambert Akademik publishing & Co. KG, Saarbrücken, Germany. – 2018. – С. 189.
5. O.S.Abdullaeva Pedagogical competence of a professional teacher (on the example of 5330200-Informatics and information technology) //Study guide. Publisher: LAP Lambert Academic publishing & Co. KG, Saarbrücken, Germany. – 2018. – С. 105.
6. O.S.Abdullaeva Technology enhance the educational process of professional colleges and academic lyceums (for example, studying the course of informatics and information technology) //Monograph. Publisher: Navruz.-Tashkent. – 2016. – С. 189.
7. O.S.Abdullayeva, (2023). Intelektual axborot bilimlar tizimini xususiyatlari, belgilari va imkoniyatlari. Ijodkor o'qituvchi, 3(28), 121-126.

8. Safibullayevna, A.O. & Ismailovich, E. M. (2022). Resurslarni qayta ishlashda bulutli texnologiyalardan foydalanib “elektron sertifikatlar konstruktori” va “bulutli sertifikatlar” dasturlarni yaratish algoritmi. PEDAGOGS jurnali, 17(1), 8-13.
9. O.S.Abdullayeva, A.O.Muhammadjonov “Multimedia tizimlarda tasvirlarga ishlov berishning dastlabki usullari” INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION. ISSN 2181-371X. SJIF 2023: 5.305